

Чән геройән 5 прави Ывәлән сыравёсене амәшә халә те упрать

«Эпә ачаранах сәр ёсне юратса ситённә. Ахальтен мар агроном професине кәмәлләнә. Ишлейри ватам шул хысқан Чаваш патшаләх ял хушаләх институтне вёренме кётём», – калаşава пуşанчә Муска-ринкассинче суралса үснә Владимир Милютин.

САЛТАКРАН КЕНЕКЕПЕ ТАВРА́ННА

«Унка» совхозра технолог-цветоводран пушласа тәп агроном таран үснә вәл. Хәй каланә тәрәх, тәрлә ёс пурнаşланә: дирек-торта тата тәп бухгалтерта сәс вәй хуман. «Пётём тәнчери Хәрарәмсен кунә тёлне сутләха 150 пин тюльпан ситёнтереттёмөр. Унан суханёсене Прибалтикаран илсе килсе паратчәс. Унсәр пушне хәяр-помидор, баклажан үстереттёмөр. Уşа вырәнәта 80 гектар лаптәк пурччә, унта хура тул, купәста, кишёр ситёнтереттёмөр. Вёлле хурчәпе те ёсleme тёр килнә. Икә утарта тәрәшнә. Каярахпа хушаләхсем саланма пушласан пётёмпех пётрә: ёс вырәнә те, унан йёрки те», – куş умне кәларчә иртнине Владимир Николаевич.

Калаşава малалла тәснә май хёсмет сүлөсене аса илтёмөр унна. «Эпә салтака «ватәлсан» анчах кайнә, аслә шултан вёренсе тухнә хысқан. 18 сүлти каччәсемпе. Ун чухне эпә 22 сүлтәччә. Пире, 50 чаваш ачине, Мускав облаşенчи Подольск хулине илсе кайрәс. Сакәнәта «учебка» иртрә. Кунтах присяга тытнә эфир. Эпә дизелиста вёрентём. Каярахпа мана Грузине сәк професипех куşарчәс, анчах пёр эрнерен Арменине илсе кайрәс. Унта вара урәх специальнос шанса пачәс: разведкән тёлёсене палартакан станци операторә. Сапла вара дизелист пулса ёсleme тёр килмерә мана», – терә вәл.

Арменири Эчмиадзин хулине сывләшран тапанасран хутёлекен чәсре хёсметре пулнә Владимир Николаевич. Тёрлә наци ывәлөпе – вырәссем, тутарсем, осетинсем, грузинсем, армянсем, нимёссем, грексем – туслә пурәннине калатә вәл. Чавашсем вара пачах та пулман. «Арат айләмәнче сәнтәләк чәтма сук шәрәх тәрәтчә, сулхән вырәнәта та 40 градусчә, – аса илчә салтак пурнәсче арşын. – Унта пуш уйәхәнче питә илемлә: йывәс-курәк сәскерә. Кайран, шәрәха пула, йәлтах типсе ларать. Сүлла симёс тәс кураймастан, уйсем те хәмәрланаçсә».

Чаваш каччи салтакра та ыттисемшән тәсләх пулнә: библиотекәна час-часах сүренә вәл, кенекепе тусләшнә. Хёсметрен тавра́нна май килне те кенекә чылай илсе килнине палартрә. Унсәр пушне, купәс калама пёлекенскер, баянпа та тусләшнә йёкәт. «Эпә ачаранах купәс калама хам тёллән вёреннә. Хёсметре прапорщикән икә баян пурччә. Пушә вәхәтра пёрне ыйтса илеттём. Сапла

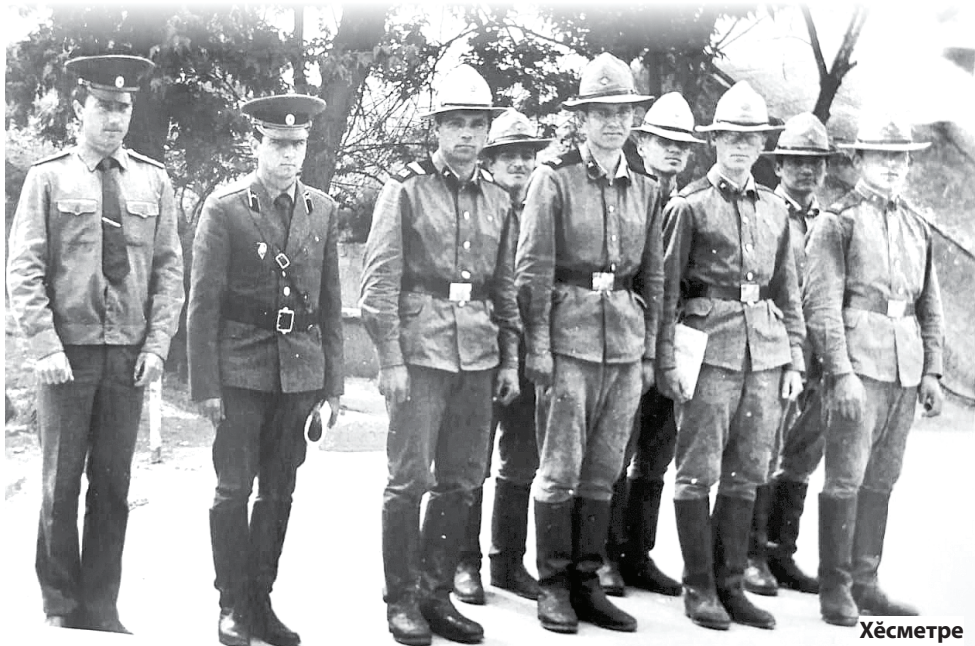
В. Милютин

вара аванах калама вёрентём. Паллах, хут купәспа лайәхрах калатәп. Халә те, тепёр чухне, алла тытатәп әна. Чунри кулянава, савәнаса унна пайлатәп. Хәй вәхәтәнче эпә хәмәр ялти клубра илемләх ертүсинче те ёсленә. Халә те ял уявёсене хутшәнатәп. Купәссәр пурнәс сук», – чунри вартәнләхне усрә Владимир Милютин.

УСТАВА ПЁЛМЕЛЛЕ, УНСА́РАН МАЙ СҮК

«Арменипе Турци чиккинче Ереван АЭСә пурччә. Эфир әна хутёленә. Унта кашни сүлах сёртме уйәхәнче НАТО «ученийёсем» иртетчәс. Кашни кунах тревогапа станцине чупма тиветчә. Пирән дивизион пулнә, эфир вара шәпах унан куşә шултаннә. Чикә хёрринче мён пулса иртнине пётёмпех кураттәмәр. Түпере кам е мён вёснине сәнаттәмәр. Эфир асәрхаса тәрәкан лаптәк 30-40 км танлашнә. Савна сәнаса, хутёлесе тәнә. Юнашар – тепёр дивизион. Пёррехинче сывәрма выртнә сәсчә тревога янәраса кайрә. Чупса тухрәмәр, ятарлә приборпа сәнатпәр: пёчәк пәнчә курәнәтә, савәнәтах сүхалатә. Каллех сав йёркепе пыратә. Хәй питә хулла кушәтә. Пире сапәсәва хатёрленме хушрәс. Мёншән тесен вәл пирән дивизион персе лектерме пултаракан зонәна кәчә. Лайәх сәнәна хысқан вәл хур кайәк ушкәнә пулнине пёлтёмөр», – малалла тәсәлчә калаşу.

Пёр вәхәт чаваш каччине офицер должносән тивёсёсене те пурнәслама

Хёсметре

Хёле хатёрленнә май

тивнә. «Пирән командира Инсет Хёвел тухәсче куşарчәс, тепри вара пёр-икә уйәхран сәс килчә. Шәпах сәк вәхәтра офицер должносене пурнәсларәм эпә. Каярахпа вара Азербайджана Артема утрав сине, Каспи тинёсәпе юнашар, офицерсен сборне илсе кайрәс. Пирән унта дивизион пулнә. Баку хулинчен инсех марччә. Халә эпә саппасри офицер, лейтенант», – терә Владимир Николаевич.

Салтака сарта хавхалантараканни – таван тәрәхран килнә сырусем. Вёсене яланах чавашла сырнине каларә вәл. Унтанпа 40 сүла яхән иртнә пулин те амәшә, Василиса Петровна, ывәлән сыравёсене паянхи кунччен упрать. «Куş тёлне пулсан вёсене алла тытса вулатән-и?» – ыйтрам эпә кәсәкланса. «Паллах, иртнә кун-сүләма аса илетәп, сәмрәкләх куş умне тухать. Сарта чухне килтен килекен сырусене чәтәмсәррән кётеттёмөр. Чи телейлә кун шултаннә вәл пирёншән», – пулчә хурав.

Чән-чән геройән еплерех пулмалли пирки сәмах хускатрамәр. 5 правила шултан вәл сәк енсене асанчә:

- 1) Дисциплинәна пәхәнмалла.
- 2) Пёр-пёрне пулшмалла.
- 3) Хастар пулмалла.
- 4) Явапләха туймалла, заданисене вәхәтра пурнәсламалла.

5) Устава пёлмелле, унсәрән май сук. Владимир Николаевич хёсметрен тавра́нсан, маларах асәнәтәмәр, технолог-цветоводра тәрәшнә. Каярахпа вара Ишлейри пысәк вольтлә аппаратурасен заводне ёсleme вырнаçнә. Хальхи вәхәтра вәл унта ертсе пыракан менеджерта вәй хурать. Мәшәрәпе хёрпе ывәл ситёнтернә. Ишлейре пурәнәтә пулин те таван килне сүллахи вәхәтра кашни кунах сүрет. «Унта манән анне пурәнәтә. Савән пекех пыл хурчәсем пур, – терә вәл. – Вёсемпе вара чылай ёсlemелле».

Сапла, «ылтан хуртсем» хәйсем пек ёсчен сынна сәс киләштерәсчә сав.

■ Валентина ПЕТРОВА

● ХАРУШСА́РЛА́Х

«Хёрлә автанән» чёлхи вәрәм

Сүлтәләк пушланнәранпа республикара авән уйәхән 27-мёшә тёлне 1178 пушара шута илнә. Вут-сүләмра 42 сыннән пурнәсә татәлнә.

Авән уйәхән 23-мёшәнче Йёпреç лесничествинче икә пушар тухнә. Малтанләха паләртнә тәрәх, чу-кун сүл сүнчи вут-хёмрен тухнипе сәлтавләсчә. Икә пушара та сүнтернә. Унта 50 сын, сав шутрах ял сыннисем те, 2 вәрман патруль комплексән бригади, 2 пушар автоцистерни хутшәннә.

Республикара хальхи вәхәтра пушар хәрушсәрләхә класә пысәк. Кун пек чухне вәрмана кеме юрамасть. Кёркунне пулсан та сәнтәләк типә тәрәтә. Ситменнине, сәр сүнчә – типә

сүлсә. Савәнпа та Чаваш Республикин ятарлә саккунёпе киләшүллән сүп-сапа, типә курака сунтарма, савән пекех пурте уса куракан территории вучах чёртме юрамасть. Саккуна пәхәнман граждәсене 2-3 пин тенкеләх штрафлаçсә.

Типә курака мёншән сунтарма юрамасть:

- тәпра пахаләхә чакать;
- вәрманти йывәссем сиенленәсчә;
- торф пушарёсем нумайланаçсә;
- сынсем виләсчә, пушар сын сывләхне, сурт-йёре сиен күрет;
- климатпа сүтсәнтәләк процесәсем сине витём күрет.

Хыт-хурана сунтарнә май усәллә микроорганизмсем виләсчә. Унсәр пушне типә курака сыйән вут-сүләм сурт-йёр патне сывхарма пулта-

ратә. Савән пекех вәрманта та пушар тухать. Савна май йывәссем пётесчә, кайәксемпе чёр чунсем сунса виләсчә.

Раçсей МЧСән Шупашкар районәнчи надзор ёсчә-хёлөпе профилактика пайән пусләхән сүмә Олег Порфирьев Шупашкар округ администрацийәнче эрнесерен иртекен планеркара пушартан асәрханулла пулмаллине паләртрә. Вәл иртнә эрнере Шупашкар муниципалитет округәнче 2 автомобильхыпса илнине, «Романтика» сад юлташләхәнче дача суннине пёлтерчә.

Унта-кунта сүләм суннине е тётём тухнине курсан түрех «01», «101» е «112» телефон номерёсемпе шәнкәравләр.

■ Валентина НИКОЛАЕВА

● ПУŞАРУ

Сёршыв хутёлевсисем умёнчи...

«Эфир паян хәмәрән геройсене ёмёрлөхех асра тытатпәр, вёсем пирән паянхи пурнәсшән сапәсчә. Сакән пек мероприятисем ирттерни ситёнекен әрушән питә усәллә. Енчен те сын мён ачаранах хәйән историне, тымарёсене пёлет – унан ура сүнчә сирәп тәма тата сөнә сәнтёрусем тума пулшакан тәп никёс пур», – терә вәл.

Шупашкар муниципалитет округ пусләхән тивёсёсене вәхәтләх пурнәсшәкән Владимир Михайлов паян сакән пек асәвәм комплексәсем ял-саласенче усәлни паха пулнине паләртрә. «Паләка тума хутшәннә, унан проектне хатёрленә сынсене тата укса-тенкә енчен пулшакансене пурне те тав таватәп, ку вәл пирән хутёлекенсем умёнчи сәваплә тивёс тата ситёнекен әрәва патриотизм воспитанийё паракан лайәх тәсләх», – паләртрә вәл.

Ишекри сәветтуй Николай ячәпе хисепленекен чиркү настоятелә Владимир атте келә каласа паләка тата пухәннисене сәветтуй шывпа пёрехрә.

Юлашкинчен ял-йышпа хәнәсем Таван сёршывән Аслә вәрсине хутшәннә сар сыннисен ячәпе йывәссем лартрәс. Кашни йывәс ентеш-геройсен чөрә паләкә пулса тәрә. Паләртмалла, Энтимёркассинчен фронта 95 сын тухса кайнә, вёсенчен 54-шә вәрсәран тавра́найман.

■ Ульяна ПЕТРОВА